

Õiguskantsler

Kalle Toomet
Rapla Vallavolikogu
volikogu@rapla.ee

Meie 13.10.2023 nr 6-11/231378/2305270

Gert Villard
Rapla Vallavalitsus
rapla@rapla.ee

Rapla valla reovee kohtkäitluse nõuded

Lugupeetud volikogu esimees ja vallavanem

Kohalikul omavalitsusel tuleb kehtestada reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskiri ja kontrollida selle järgimist ([veeseaduse](#) (VeeS) § 104 lg 7, § 250 lg 5). Rapla valla reovee kohtkäitluse käsitlevate õigusaktide põhjal jääb kahjuks mulje, et vald ei ole sellele teemale tähelepanu pööranud. Valla õigusakte ei ole pikka aega uuendatud ega viidud kooskõlla seadustega. Samuti ei ole vald kehtestanud kogu oma territooriumil kehtivat reovee kohtkäitluse eeskirja. Võib arvata, et piirkondades, kus vald ei ole reovee kohtkäitluse nõudeid kehtestanud, ei tee vald ka reovee kohtkäitluse nõuete järgimise üle piisavalt järelevalvet.

Reovee kohtkäitlus on oluline teema. Kui reovett ei käidelda nõuetekohaselt, võib see halvendada puhta joogivee kättesaadavust. Selle mõju võib olla pikaajaline ja olukorra parandamine osutuda kulukaks. Ka puhta joogivee tagamine on valla ülesanne (VeeS § 88 lg 1). Inimesel on õigus nõuda, et naabruses asuva majapidamise reovett käideldaks nõuetekohaselt ega reostataks põhjavett ja et kaevust võetav joogivesi ei muutuks reovee tõttu kasutuskõlbmatuks.

Kohaliku omavalitsuse õigusaktid peavad olema kooskõlas seadusega. Kui seadust muudetakse, tuleb vallal teha vajalikud muudatused oma õigusaktides. Senikaua kui vald ei ole viinud oma õigusakte seadusega kooskõlla, eksib vald seaduslikkuse ja õiguskindluse põhimõtte vastu (põhiseaduse § 3, § 154 lg 1, § 10) ja tagatud ei ole õigusselgus.

Praegune Rapla vald on moodustunud endise Juuru, Kaiu, Raiküla ja Rapla valla ühinemisel. Endiste valdade territooriumil kehtinud õigusaktid kehtivad seni, kuni need tunnistatakse kehtetuks ja üksnes selle kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil, kus need valdade ja linnade ühinemiseni kehtisid ([Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse](#) § 14¹ lõige 4¹). Praegu kehtivad Juuru Vallavalitsuse 03.05.2017 määrus nr 1 „[Juuru valla reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskiri](#)“ ja haldusreformi eelse Rapla valla territooriumil Rapla Vallavolikogu 27.11.2003 määrus nr 42 „[Reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskirja kinnitamine](#)“. Endises Raiküla ja Kaiu vallas sellised eeskirjad puudusid.

Palun andke hiljemalt 31. oktoobriks teada, millal ja kuidas viib Rapla vald reovee kohtkäitlust käsitlevad õigusaktid seadustega kooskõlla.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

I. Endise Rapla valla reovee kohtkäitluse eeskiri

1. Rapla Vallavolikogu 27.11.2003 määrusega nr 42 „[Reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskirja kinnitamine](#)“ kehtestatud eeskirjas on mitmeid probleeme. Toon välja mõned.

1.1. Eeskirja punkt 1.1 on eksitav. Eeskiri kehtib territooriumil, mis oli määruse kehtestamise ajal Rapla valla haldusterritoorium, kuid see eeskiri ei laiene peale valdade ühinemist tekkinud territooriumile. Haldusreformi seaduses ega [Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduses](#) pole ette nähtud, et pärast valdade ühinemist tekkinud uue valla territooriumil hakkaks automaatselt kehtima mõne ühinemisel osalenud valla õigusakt.

VeeS § 104 lõike 7 järgi kehtestab kohalik omavalitsus oma halduspiirkonnas reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskirja. See volitusnorm on kohustav, mis tähendab, et kohalik omavalitsus ei saa jätta eeskirja kehtestamata või kehtestada seda nii, et see kehtib vaid osal valla territooriumist. Kui kohe pärast haldusreformi ei pruukinud vallal olla võimalik viivitamatult kõiki õigusakte korrastada, siis praeguseks peaks see olema tehtud. Reovee kohtkäitluse eeskirja korrastamine ja seadustega kooskõlla viimine ei saa olla vallale üle jõu käiv. Reovee kohtkäitluse eeskirjas saaks vald seada piirkondade eripärasid tulenevaid nõudeid.

1.2. Eksitavana mõjuvad eeskirjas esitatud viited praeguseks kehtetutele õigusaktidele. Näiteks on viidatud eeskirja punktis 1.5.1 Rapla Vallavolikogu 26. juuni 2003 määrusele nr 32 „[Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga liitumise ja nende kasutamise eeskiri Rapla vallas](#)“.

Valla õigusaktid peavad olema kooskõlas ka teiste tema enda kehtestatud õigusaktidega. Kui vald tunnistab kehtetuks mõne oma määruse ja kehtestab uue, siis tuleb vajaduse korral muuta ka teisi valla õigusakte, mis viitavad sellele määrusele.

1.3. Eeskirja punkti 4.1 järgi tuleb reovee kohtkäitlusrajatis projekteerida, ehitada ja kasutusele võtta ehitusseaduse ja Rapla valla ehitusmääruse kohaselt. Ehitusseadus on kehtetu alates 1. juulist 2015. Niisamuti ei kehti praegu enam Rapla valla ehitusmäärus.

1.4. Ehitusseadust asendab [ehitusseadustik](#) (EhS), millega kaasnes hulk muudatusi. Nii on EhS [lisa 1](#) ja [lisa 2](#) järgi reovee kogumismahuti ja isikliku majapidamise reoveepuhasti võimalik paigaldada, ehitada ja kasutusele võtta ehitus- ja kasutusteatisel alusel. Eeskirjas on lähtutud varem kehtinud seadusest, mis nõudis enamikeks ehitustöödeks ehitusluba.

1.5. Eeskirjas on käsitletud menetlusi, mida kehtivate seaduste kohaselt olla ei saa. Näiteks on eeskirja punktides 2.6, 2.7 ning 3 kirjas, et Rapla Vallavalitsuselt tuleb taotleda põhimõtteline nõusolek kohtkäitluse rajamiseks ja reovee kohtkäitluse luba.

II. Endise Juuru valla reovee kohtkäitluse eeskiri

2. Kuigi Juuru Vallavalitsuse 03.05.2017 määrus nr 1 „[Juuru valla reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskiri](#)“ on kehtestatud hiljuti, on selleski probleeme.

3. Määruse § 2 lõike 2 punktis 9 ja § 6 lõikes 6 viidatud tänaseks kehtetutele Vabariigi Valitsuse määrustele. Kuigi viidatud õigusaktid on asendatud samasisuliste õigusaktidega ja nende seletuskirjades on väidetud, et sisulisi muudatusi ei ole, tekitab selline olukord segadust. Asjakohased viited tuleks uuendada alati, kui viidatud õigusakte muudetakse.

4. Määruse § 4 lõike 2 järgi tohivad isikud oma majapidamisse paigaldada vaid Euroopa standardite alusel sertifitseeritud reovee kogumismahuti ja omapuhasti või omapuhasti, mille on projekteerinud veevarustuse ja kanalisatsiooni projekteerimise kvalifikatsiooniga projekteerija.

See määruse säte on vastuolus põhiseaduse §-ga 3 mitmel põhjusel. Standardi järgimine on tehtud kohustuslikuks. Sertifitseerimise nõue on vastuolus Euroopa Liidu õigusega ja vallas pole volitust toodetele omi nõudeid kehtestada. Peale selle tulnuks sellise nõude kehtestamisel järgida Euroopa Liidu õiguses sätestatud menetluskorda (direktiiv (EL) [2015/1535](#)). Samuti on selles sättes esitatud kutsenõue vastuolus ehitusseadustikuga.

4.1. Standardi kohustuslikuks tegemine on vastuolus põhiseaduse §-ga 3, kui seda ei saa õigustada [toote nõuetele vastavuse seaduse](#) (TNVS) § 42 lõike 6 kohaselt. Erandlikult võib õigusaktis standardi kohustuslikuks teha siis, kui standard on kohustuslik Euroopa Liidu või Eestile kohustusliku rahvusvahelise õiguse õigusakti järgi (TNVS) § 42 lg 6). Sellist erandlikku alust, mis annaks vallale õiguse oma määrides standard kohustuslikuks teha, ei ole.

4.2. Sertifitseerimise nõudega piiratakse endise Juuru valla territooriumil lubatud toodete valikut. See on nõue toodete vastavushindamisele ja nii on keelatud on tooted, mis mujal Rapla vallas, Eestis ja Euroopa Liidus on lubatud, kuid ei ole sertifitseeritud.

Eestis tohib sellisele tootele nõuded kehtestada Vabariigi Valitsus või minister (nt [TNVS](#) § 5 lõike 4 alusel), mitte aga kohalik omavalitsus. Euroopa Liidu õiguse kohaselt ei tõendata toote nõuetele vastavust sertifikaadiga, vaid tootja koostatud vastavusdeklaratsiooniga ja tootele või selle pakendile lisatud vastavusmärgisega.

Õigusaktid ei nõua, et sertifikaadid oleksid tootega kaasas. Seega ei pruugi need toote lõppkasutajale, selle paigaldajale ega müüjale olla kättesaadavad. Sellised dokumendid peavad nõudmise korral kättesaadavad olema riiklikule turujärelevalveasutusele ehk Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile. Ehitustootega peab kaasa andma toimivusdeklaratsiooni ja vajaduse korral ka kasutus- ning paigaldusjuhendi. Üksnes need dokumendid saavad olla lõppkasutajale kättesaadavad ja neid võib ka nõuda.

Euroopa Liidu õigusaktide kohaselt võib turule lasta ja kasutusele võtta toote, mis vastab Euroopa Liidu õigusakti nõuetele ja mille nõuetele vastavus on ettenähtud korras tõendatud. Liikmesriikidel ei ole võimalik ega ka vaja kehtestada lisanõudeid. Kindlasti ei ole sellist õigust Rapla vallas.

4.3. Nõue, mille järgi peab omapuhasti olema projekteerinud spetsialist, kellel on veevarustuse ja kanalisatsiooni projekteerimise kvalifikatsioon, on vastuolus [EhS](#) § 24 lõike 2 punktiga 2. Selle sätte kohaselt peab kutsetunnistus olema üksnes neil, kes projekteerivad ehitisi, mille rajamiseks nõutakse ehitusluba.

Kõigi reoveepuhastite rajamiseks ei ole vaja ehitusluba. Ehitusluba on vajalik 50 inimekvivalendi suuruse ja suurema jõudlusega puhasti rajamiseks (EhS [lisa 1](#)). Omapuhasti projekteeritud koormus on kuni 50 inimekvivalenti (VeeS § 96). Eraldi on sätestatud, et reovee kogumismahuti või isikliku majapidamise reoveepuhasti rajamiseks tuleb esitada ehitusteatis. Seega ei pea isikliku majapidamise reoveepuhasti projekteerijal ja ehitajal olema kutsetunnistus.

See märkus kehtib ka määruse § 6 lõike 2 kohta.

5. Määruse § 6 lõikes 2 sätestatud omapuhasti projekti nõue ei vasta seadusele. Kui omapuhastit saab käsitada EhS lisa 1 järgi isikliku majapidamise reoveepuhastina, siis tuleb selle kohta esitada ehitusteatis. Ehitusprojekt tuleb ehitusteatises menetluses esitada üksnes kui see on lisas 1 eraldi sätestatud (EhS § 36 lg 4).

6. Määruse § 6 lõike 4 järgi tuleb omapuhasti kasutuselevõtuks esitada ehitusseadustiku kohane kasutusloa taotlus.

Kasutusluba nõutakse vaid EhS [lisas 2](#) (EhS § 50 lg 1) sätestatud juhtudel. Isikliku majapidamise reoveepuhasti kasutuselevõtmiseks tuleb esitada kasutusteatis. Kasutusluba tuleb taotleda neile reoveepuhastitele, mis ei ole isikliku majapidamise reoveepuhastid.

7. Paragrahvi 7 lõike 5 järgi võib reovee kohtkäitlusrajatise mahutite tühjendamise, reovee äraveo ja puhastamise teenust osutada äriregistris registreeritud ettevõtja, kelle tegevusalaks on majandustegevuse registris märgitud kanalisatsioon ja heitveekäitlus. Määruse § 8 lõikes 1 on viidatud reovee äraveo ja puhastamisteenuse puhul tegutsemisluba omavale ettevõtjale.

Neid nõudeid ei ole võimalik täita. Ettevõtjal on võimalik end majandustegevuse registris registreerida vaid siis, kui seadus näeb sellise kohustuse ette ([majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse](#) (MSÜS) § 14 lg 1). Ükski seadus ei nõua, et puhastamisteenuse osutamiseks tuleb ettevõtjal end registreerida majandustegevuse registris. Niisamuti ei ole võimalik saada tegutsemisluba, kui ükski seadus sellist tegevusluba ette ei näe ega sätesta ka tegevusloa taotlemise tingimusi.

III. Valla tegevus reovee kohtkäitluse korraldamisel ja järelvalvel

Õiguskantsler saatis Rapla vallale 28.06.2023 soovitusel, milles toodi välja probleem seoses ühe kaevu reostusega. Kaevuga seotud asjaolusid siinkohal lähemalt uuesti ei kirjeldata. Soovitusel märgiti, et probleemi lahendamiseks tuleb Rapla vallal:

- 1) koostöös Keskkonnaametiga teha kindlaks kaevuvee reostuse põhjus, et oleks tagatud VeeS § 116 lõike 1 järgimine;
- 2) koostöös Keskkonnaametiga koostada plaan ja ajakava reostuse allika väljaselgitamiseks ning vajadusel korraldada uurimuslik seire, millele on viidanud Riigikontroll;
- 3) reostunud kaevu omanikuga kokku leppida, kuidas saaks perekonda varustada puhta joogiveega (lähtudes VeeS §-st 88).

Kahjuks ei ole õiguskantslerile endiselt teada, mis on konkreetsel juhul kaevuvee reostuse põhjus.

Vastust ootan järgnevatele küsimustele:

- 1) Mida vald on reostuse põhjuse väljaselgitamiseks seni teinud?
- 2) Mida ja millal on kavas täiendavalt ette võtta?
- 3) Kas kaevuvesi vastab praegu nõuetele?
- 4) Kui paljudes piirkonnas kaevudes on tuvastatud veereostust?
- 5) Mida on Rapla vald teinud reostunud veega kaevu naabruskonnas olevate reovee kohtkäitluslahenduste nõuetelevastavuse tuvastamiseks?
- 6) Kas reostunud veega kaevu lähiümbruse majapidamiste reoveekäitlus vastab keskkonnanõuetele?
- 7) Kas kasutatavad mahutid on lekkekindlad ja kas reovesi puhastatakse nii nagu õigusaktid seda nõuavad?
- 8) Kas reovee kogumiseks ja kohtkäitlusrajatise vastavad kõigile asjakohastele ehitamist puudutavatele õigusaktidele?
- 9) Kui inimeste tegevus või rajatise ei vasta nõuetele, siis mida olete teinud probleemide lahendamiseks?

Palun hiljemalt 31. oktoobriks ülevaadet valla senisest tegevusest kaevuvee reostuse põhjuse väljaselgitamisel.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Ago Pelisaar 693 8407
Ago.Pelisaar@oiguskantsler.ee